

Το Ολοκαύτωμα σε Ελλαδικό και Τοπικό πλαίσιο:
Μνήμη, Μετάδοση της Μνήμης, Παιδεία και Εκπαίδευση,
Μέσα Ενημέρωσης, Πολιτεία.

Μεγάλες αυθόρμητες διαδηλώσεις με παλμό έλαβαν χώρα από άκρου σε άκρο σε όλη την χώρα. Ένα εξαγριωμένο πλήθος πολιόρκησε την Πρεσβεία της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν στην Αθήνα. Η Κυβέρνηση ανακάλεσε τον Πρεσβευτή μας από την Τεχεράνη και, ταυτόχρονα, επέδωσε αυστηρή διαμαρτυρία στον εδώ Πρέσβη του Ιράν. Το γεγονός και μόνο της αμφισβήτησης από τον Πρόεδρο του Ιράν της σφαγής 700 Ελλήνων στα Καλάβρυτα προς το τέλος του 1943 από τις Γερμανικές Δυνάμεις Κατοχής είναι αυτό που εξόργισε το πανελλήνιο.

Και βέβαια είναι σενάριο φαντασίας τα της αμφισβήτησης από τον Πρόεδρο του Ιράν της σφαγής που έλαβε χώρα στα Καλάβρυτα. Όμως, στην απίθανη περίπτωση που κάτι τέτοιο θα συνέβαινε, είναι απόλυτα σίγουρο ότι οι πολίτες της χώρας μας θα αντιδρούσαν έτσι, ή και ακόμη πιο έντονα· η ελληνική δημόσια γνώμη θα εξεγείρονταν.

Όμως, η πραγματικότητα είναι πολύ χειρότερη: Ο Πρόεδρος Αχμαντιντζάντ του Ιράν αμφισβήτησε ευθέως το Ολοκαύτωμα και μάλιστα οργάνωσε και διεθνές συνέδριο για να το . . . τεκμηριώσει! Πως αντέδρασε η Πολιτεία, πως αντέδρασε η ευρύτερη κοινωνία; Η μεν κοινωνία δεν αντέδρασε η δε Πολιτεία, λίγο αργότερα, υποδέχθηκε τον Υπουργό Εξωτερικών του Ιράν με τις καθιερωμένες τιμές . . .

Η εξόντωση εκατομμυρίων Εβραϊκής θρησκευτικής καταγωγής κατοίκων της κατεχόμενης από τους Γερμανούς Ευρώπης το διάστημα 1939-1945 με μόνη αιτία την θρησκεία τους είναι αδιαμφισβήτητα ένα κοσμοϊστορικό και πρωτόγνωρο βάρβαρο συμβάν στα χρονικά της Ιστορίας. Η μοναδικότητα του γεγονότος αυτού επιβάλλει και μας αναγκάζει να αναθεωρήσουμε τον ορισμό τι είναι μνήμη, τι είναι μετάδοση της μνήμης. Πως θα ορίσουμε τη μνήμη του γεγονότος εάν πρώτα δεν ορίσουμε το ίδιο το γεγονός, το Ολοκαύτωμα, τη Δολοφονική Εξόντωση αθώων ανθρώπων;

Ο διωγμός και η φυσική εξόντωση των Εβραίων από τους Γερμανούς είναι η κορύφωση αυτού το οποίο συνηθίσαμε να ορίζουμε ως Ολοκαύτωμα. Στον όρο Ολοκαύτωμα συμπεριλαμβάνονται οι γενεσιουργές αιτίες άσχετα το πόσο πίσω θα πρέπει να ανατρέξουμε στην ιστορία. Επίσης συμπεριλαμβάνω και όλες τις ενέργειες ή αμέλειες ή αδράνειες απόμων, ομάδων, κοινωνιών, και κρατών οι οποίες καθιστούν

ελκυστικές και ανεκτές ενέργειες και πρακτικές που δυνητικά μπορεί να οδηγήσουν σε νέα Ολοκαυτώματα, όχι υποχρεωτικά Εβραίων.

Γίνεται αντιληπτό ότι, με τον ανωτέρω ορισμό, το Ολοκαύτωμα είναι, δυστυχώς, μια διαρκής και συνεχής διαδικασία, με μια μεγάλη κορύφωση τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και μέγιστη κορυφοτιμή την απώλεια τόσων ανθρώπων. Επίσης το Ολοκαύτωμα είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη γενικότερη Ιστορία του γεωγραφικού χώρου. Έτσι η μνήμη του Ολοκαυτώματος ορίζεται όχι ως μια στατική αλλά ως μια δυναμική διαδικασία. Η μνήμη του Ολοκαυτώματος δεν είναι μόνο η ανάκληση της γνώσης των γεγονότων τα οποία συντελέστηκαν τους χαλεπούς εκείνους καιρούς· πρέπει, με συνεχή εγρήγορση, η μνήμη να συνδυάζεται με μικρά ή μεγάλα γεγονότα της καθημερινότητας τα οποία άπτονται του Ολοκαυτώματος. Ναι, είναι βαρύ φορτίο ευθύνης το οποίο, δυστυχώς, πηγάει από το αποτρόπαιο έγκλημα. Έτσι λοιπόν η μνήμη γίνεται ενεργή, ο καταλύτης ο οποίος μας καθοδηγεί στο εάν πρέπει ή όχι να αντιδράσουμε σε συγκεκριμένες πράξεις, λ.χ. εκφάνσεις ρατσισμού, αντί-Ιουδαϊσμού κ.α., και με ποιόν τρόπο. Επιπροσθέτως η μνήμη πρέπει να εμπεριέχει αισθητηριακή αντίληψη και διέγερση έτσι ώστε η ανάκληση των γεγονότων να συνοδεύεται από ήχο, ένταση αισθημάτων, ανάγλυφη αναπαράσταση κοινώς ζωντάνια. Αυτή ή αυτός που μνήσκεται πρέπει να συμπάσχει ως ο θεατής Αρχαίας Τραγωδίας χωρίς όμως, δυστυχώς, να έχει το πλεονέκτημα της κάθαρσης. Η μνήμη πρέπει, εν τέλει, να είναι δημιουργική και όχι μηχανισμός παραγωγής οίκτου.

Γενικά η εκπαίδευση προϋποθέτει την ταυτόχρονη παιδεία, την σωστή ανατροφή, την εμπέδωση του civic duty, όρος ο οποίος δεν αποδίδεται ελληνικά –γιατί άραγε;– και ηθικές αξίες. Τοιουτοτρόπως είναι ηλίου φαινότερο ότι η διδασκαλία του ολοκαυτώματος προϋποθέτει, πρωταρχικά, τη διδασκαλία των συνταγματικά κατοχυρωμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη συνεχή διαπαιδαγώγηση των νεαρών ψυχών όχι απλά να αποδεχθούν τον άλλο αλλά να μετουσιώσουν σε ακράδαντο πιστεύω ότι τον άλλο, όποιος και εάν είναι αυτός, τον χαρακτηρίζει η ίδια με αυτόν ιδιότητα αυτή του ανθρώπου, αυτή του ατόμου, με ακριβώς τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις. Οι συνταγματικές επιταγές περί ισότητας όλων των Ελλήνων έναντι των νόμων ή/και το απαραβίαστο της Θρησκευτικής Ελευθερίας πρέπει να είναι συνεχές βίωμα και όχι κάτι το ιδεατό προς το οποίο θα πρέπει να τείνει η κοινωνία μας στο απώτερο μέλλον. Η ενσωμάτωση όλων των πολιτών ανεξαιρέτως στον εθνικό κορμό πρέπει να είναι συνειδητή και ουσιαστική, άσχετα με επιμέρους ιδιαιτερότητες όπως λ.χ. θρησκευτική καταγωγή κ.α. Είναι υποχρέωση της ίδιας της Πολιτείας και της ευρύτερης κοινωνίας να συντηρεί το πλαίσιο στον κοινωνικό ιστό ώστε

να ελαχιστοποιεί φαινόμενα τα οποία παραπέμπουν σε σκοτεινές πρακτικές του παρελθόντος ή (να ελαχιστοποιεί) τη δημιουργία κλίματος το οποίο ευνοεί την άνθηση τέτοιων φαινομένων όπως ο ρατσισμός κ.α.

Μόνο έτσι η διδασκαλία και η μετάδοση των ιστορικών γνώσεων σχετικά με το Ολοκαύτωμα, και κύρια η μετάδοση των διδαγμάτων που πηγάζουν από αυτό, θα καταστεί εφικτή και ουσιαστική. Η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος δεν είναι σκέτο μάθημα Ιστορίας. Είναι μια πολύπλευρη διαδικασία και λειτουργήμα η οποία προϋποθέτει από οιονδήποτε/οιανδήποτε επιχειρήσει να το πράξει, πλήρη γνώση και κατανόηση του Ολοκαυτώματος όπως το ορίσαμε ανωτέρω. Βεβαία, η διδασκαλία, έστω και με όλες τις ανωτέρω προϋποθέσεις και προαπαιτήσεις, θα πέφτει πάντα στο κενό όταν η περιρρέουσα ατμόσφαιρα, όπως λ.χ. τα έντυπα και άλλα μέσα μαζικής ενημέρωσης, «στέλνει» αντιφατικά ή αντικρουόμενα μηνύματα. Όταν τα θεμέλια είναι σαθρά, όταν οι πυλώνες της ελευθερίας του ατόμου, των θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων «ροκανίζονται» με κατά καιρούς άστοχες ή στοχευόμενες δηλώσεις και πράξεις οι οποίες δεν στηλιτεύονται ούτε κολάζονται άμεσα, τότε η Διδασκαλία του Ολοκαυτώματος πρέπει να ξεκινάει από πράξεις και εκφάνσεις του σήμερα για να καταλήξει στην παράθεση των ιστορικών τραγικών γεγονότων και συμβάντων του παρελθόντος. Διότι, όπως λέει και το γνωμικό, *«προς γαρ το τελευταίο εκβάν έκαστον των πριν υπαρζάντων κρίνεται»*. Και, σε αυτό το σημείο θεωρώ υποχρέωσή μου να υπενθυμίσω ότι η εξόντωση των Εβραίων Γερμανών, Εβραίων Ελλήνων, Εβραίων Πολωνών κ.α. Εβραϊκής καταγωγής πολιτών “στηρίχθηκε” στο ότι νομικά το Γερμανικό Ράιχ υποβίβασε τον Εβραίο Γερμανό σε μη πολίτη και μάλιστα “υπάνθρωπο”. Γνωρίζουμε που οδήγησε αυτή η πράξη.

Η εξαναγκαστική αυτή αποκοπή μερίδας πολιτών από τον Εθνικό κορμό με βάση την θρησκεία τους οδήγησε σε αυτήν την αποτρόπαια τραγωδία Έτσι δεν μπορούμε να μιλάμε για μνήμη εάν η μνήμη δεν είναι συλλογική, εάν δεν συμμετέχει όλος ο Εθνικός κορμός. Δεν είναι Εθνική μνήμη και δεν αποτελεί μνημόσυνο η παρουσία μόνο Εβραίων Ελλήνων σε μνημόσυνα, τελετές και άλλες εκδηλώσεις τιμής και μνήμης των θυμάτων της εξόντωσης. Αυτό είναι ντροπή και επιβεβαιώνει έλλειμμα παιδείας και βούληση για ανάληψη δράσης. Και αυτό μας φέρνει σε παραδείγματα άμεσα, της καθημερινότητας, του σήμερα ή πολύ πρόσφατου παρελθόντος.

Άφησα ημιτελές το πραγματικό γεγονός της αμφισβήτησης του Ολοκαυτώματος από τον Πρόεδρο Αχμαντινετζάντ. Προς άρση τυχόν παρεξηγήσεων ο εδώ Πρέσβης του Ιράν, σε συνέντευξή του σε

εφημερίδα πανελλήνιας κυκλοφορίας, επιβεβαίωσε τα λεχθέντα και τις πεποιθήσεις του Προέδρου. Δικαίωμά του. Όμως ευθέως αμφισβητεί την εξόντωση δεκάδων χιλιάδων **Ελλήνων** Εβραϊκού θρησκευματος. Η Πολιτεία συνεχίζει και τον θεωρεί “αποδεκτό” διπλωμάτη, persona grata. Μήπως η Πολιτεία δεν μας θεωρεί Έλληνες; Πώς να εκλάβω την έλλειψη οιασδήποτε αντίδρασης εκ μέρους της Πολιτείας; Πώς να απαντήσω στις επίμονες ερωτήσεις των παιδιών μου;

Σε λίγες μέρες θα γιορτάσουμε την επέτειο της 28^{ης} Οκτωβρίου. Είμαι διπλά υπερήφανος: πρώτα ως Έλληνα και μετά ως γιός του Λέων Χάγουελ, υποδεκανέα του 50 Σ/τος Πεζικού ο οποίος πολέμησε και τραυματίστηκε στο Αλβανικό μέτωπο. Όμως, κάθε χρόνο έχω “βαρεθεί” να ακούω τον εκφωνητή ο οποίος περιγράφει την παρέλαση, να μας ανακοινώνει στην προσέλευση των επισήμων ότι παρευρέθηκαν ο Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης και Αρχηγοί **Ξένων** Δογμάτων! (sic). Αφού λοιπόν δεν είμαι Χριστιανός Ορθόδοξος τότε είμαι Ξένος. Τώρα πως γίνεται να είμαι ταυτόχρονα και Έλληνα και Ξένος, μόνον ο εκφωνητής το γνωρίζει. Τι φταίει; μα όλα τα προηγούμενα, η έλλειψη παιδείας.

Είναι παράδοξο που η Χώρα μας δεν μεγιστοποιεί τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα σε σύγκριση με όλες τις άλλες χώρες της Ευρώπης: Δεύτερη μετά την Νεώτερη Γαλλία με Σύνταγμα το οποίο κατοχυρώνει την πλήρη Θρησκευτική Ελευθερία, Χώρα η οποία ποτέ δε διαβάθμισε τους πολίτες της σε Πλειονότητες και Μειονότητες διότι, απλούστατα, ποτέ δεν αναγνώρισε Ομάδες – Μειονότητες αλλά ακέραιους πολίτες με πλήρη δικαιώματα. Ποτέ δεν είχε επίσημη Θρησκεία. Τότε γιατί ποτέ τα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν αναφέρουν τις Εβραϊκές ή Μωαμεθανικές Θρησκευτικές εορτές; Γιατί να τις αναφέρουν στις γείτονες χώρες με το τόσο βεβαρυμένο αντι-Ιουδαϊκό και αντι-Μωαμεθανικό παρελθόν; Γιατί ο Πολιτειακός Άρχοντας της Χώρας δεν προβαίνει σε χαιρετισμούς μεγάλων θρησκευτικών εορτών παρά μόνο των Ορθοδόξων Χριστιανικών; Είναι συμβολικές πράξεις που όχι μόνο δεν κοστίζουν τίποτε, όμως μπορούν να συνεισφέρουν τα μέγιστα στην εμπέδωση του πνεύματος ισότητας όλων των Ελλήνων χωρίς προϋποθέσεις.

Η μοναδικότητα και ιδιαιτερότητα του Ολοκαυτώματος δυστυχώς έχει κέντρο και εστιακό σημείο τη Θεσσαλονίκη. Και πως αντιμετωπίζει ο Τύπος (ή μερίδα του) και με τι τίτλο άρθρου, της 23^{ης} Απριλίου 2012, περιγράφει το Μνημόσυνο το οποίο τέλεσε η Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης ΝΠΔΔ στη μνήμη και τιμή των πάνω από 50000 εξοντωθέντων Ελλήνων; Να μη σας κρατώ σε αγωνία: παραθέτω τον

τίτλο αυτούσιο: “*Εβραίοι και Αρμένιοι τίμησαν τα θύματά τους*”!!
Δικαιούμαι να συμπεραίνω ότι υπάρχουν Έλληνες οι οποίοι τιμούν επιλεκτικά άλλους Έλληνες ναι και άλλους Έλληνες όχι; Τα συμπεράσματα δικά σας.

Στο σημείο αυτό θέλω να ευχαριστήσω το Υπουργείο Εξωτερικών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για την οικονομική στήριξη του παρόντος Συμποσίου.

Κατά τη διάρκεια της κηδείας του Εθνικού μας ποιητή Κωστή Παλαμά στις 27 Φεβρουαρίου 1943, ο ποιητής Άγγελος Σικελιανός ανέφερε, στον εμπνευσμένο επικήδειό του, ότι στο φέρετρο αυτό ακουμπάει όλη η Ελλάδα. Σε λιγότερο από τρεις εβδομάδες ξεκινούσε η πρώτη αποστολή εκτόπισης και εξόντωσης Εβραίων Θεσσαλονικιών Ελλήνων στο Άουσβιτς-Μπιρκενάου. Αλήθεια, τι ακουμπάει στο φέρετρο της μνήμης των 50000 Ελλήνων της Θεσσαλονίκης;

Σας ευχαριστώ πολύ.

Πωλ Ισαάκ Χάγουελ, Ph.D.
Paul Isaac Hagouel, Ph.D.
hagouel@eecs.berkeley.edu
hagouel@gmail.com
2310270886
6974389086